

Hvar vóru teir gomlu hermenninir (veteranarnir) í bretsku vikuni

12. til 19. mai í ár

Hetta er ein spurningur, ið fleiri feroingar tá og kanska eisini nú settu og seta fram uttan at fáa nekad fullgott svar uppá spurningin. Sum ein, ið hevði eitt neyvt samarbði við leiðaran hjá LOVAT SCOUTS-bólkinum, ið var komin hendan vegin, fari eg at royna at greiða fólki frá, hvi hesir gomlu hermenn ikki vóru við í nevnda tiltaki. Um orsøkina til avgerðina ikki at taka teir við, mugu fólki spyrja á øðrum staði; eg veit í hvussu so er ikki hvør hon er.

Hetta stóra mistak byrjaði fyrri o.u. 1½ ári síðani, í oktober og november 1988. Tá varð kallað saman til fund á Læraraskúlanum í Havn, hagar 16 einstaklingar umboðandi flog og stovnar vórðu bodnir at koma. Ein fyribilsnevnd varð vald til ein stórri for til verka seinni í árinum ella fyrst í 1989 aftaná, at ymiskar nærri kanningar vóru gjørdar. Annar fundurin varð hildin í november sama ár. Her hendi ikki so nógv, men tosað varð drúgla um hetta stóra tiltak, ið farast skuldi undir. Tá varð avgjort, at triði fundurin skuldi verða í januar 1989, men fundarboð um hendan komu ongantíð nokrum av fundarfólkunum (har eg var ein umboðandi Savnið 1940-1945) í hendi. Gjøgnum alt árið 1989 og til februar-mars 1990 arbeiddi fyribilsnevndin uttan at siga nokrum av hinum fundarfólkunum frá og uttan at hesir kundu ávirka tiknar avgerðir. Sostatt visti eingin av hinum fundarfólkunum heldur enn nakar annar uttanvaltaður nakað sum helst um, hvat henda sokallaða fyrireikingarnevnd, ið alla tíðina bert er fyribils, tekst við gjøgnum alt 1989 og 20 til 3 mánaðir av 1990. Tá verður kunngjørd ein sokalla skrá á forsiðu Dimmalættingar og har varð týðuliga (og tað var ikki til at misskilja) sagt frá, at dentur varð ikki lagdur á ta „nostalgí“, sum teir so vakurt málboru seg, at bretskir hermenn komu aftur at vitja, men heldur á tað samband, ið nú kundi fáast við Bretland í skapi av einari sonevndari

bretskari viku við denti lagdum á handil, idnøð, mentan og ferðamannavinnu. Tá skuldi tað verðið fólki greitt, at her varð ikki pláss fyrri nokrum gomlum hermonnum og so varð, tilverri.

Á einum av fundunum í 1988 varð heitt á Savnið 1940-1945 um at taka sær av tí militæru síðuni av tiltakinum, t.v.s. veteranum millum annað, men sum fyrr sagt, so slapp eg sum formaður savnsins ikki upp í hesa góðu nevnd (tað slapp eingin annar heldur) og hevði sostatt ikki nakran møguleika at fremja tað, eg varð biðin um. Eisini var okkara lutur í tiltakinum í tráð við okkara uppskot, ið eg legði fyrri bretska sendiharran í Keypmannahavn á einari samkomu har í august 1987 og hetta uppskot fevndi um móguliga luttøku av hermonnum í 1940-búna, militærbilar, horn- og sekkjapípurorkestur o.l., men segði als einki um nakra bretska viku. Ein slik kundi sjálvsagt verðið hildin eina aðra tíð á árinum, men tað var sera óheppið at tengja hana upp í afturkomuna av teim hermonnum, ið vóru her undir krignum. Tað er so lætt at finnst at aftaná, men tað er heilt greitt, at var viljin til staðar hjá hesari nevnd, so kundu veteranarnir havt teirra

egnu skrá undir vitjanini síðuloyppandi við hesa bretska viku, ið avgjort varð at halda í sambandi við 50 ára-minningarhaldið. Savnið 1940-1945 saman við t.d. Tórshavnar Býráð kundi lættliga staðið fyrri einari slikari skrá. Vit hava jú roynt tað fyrr og tað gekk bara heilt væl eftir okkara tykki. Tilverri og til stóra skomm fyrri nevndina og býráðið, varð eingin áheitan send okkum og úrslitið kenna vit øll.

Av tí, at eingin skrá varð lögð fyrri teirra lutu burtursæð frá umboðum fyrri tær ymisku herdeildirnar, ið vórðu alment bodnir, byrjaðu av álvara allir teir trupulleikar og tær vónbrot, ið hesir gomlu hermenn skuldu uppliva undir hesari vitjan, ið av røttum skuldi vera teirra burturav, men av ófatuligum trongskygni og líkasælu frá almennari síðu ikki varð tað, ið teir høvdu uppiborið. Teir vóru jú her hjá okkum og vardu okkum í einari daprari tíð, ja kanska ta mest dæmri um mannasøguni, og ikki hinir luttakararnir, ið illa nokk vistu hvar Føroyar lógu. Annars alt gott at siga um teir; skuldin var ikki teirra. Teir komu bert, tí teir vórðu biðin. Soleiðis varð vent upp og niður av týðninginum hjá luttakarunum undir hesari vitjan:

Stjórnumarnar (veteranarnir) vórðu til eykaleikarar (statistar) og hesir til stjórnum við ummæli í øllum fjølmiðlum, meðan tær veruligu stjórnumarnar (veteranarnir) illa nokk vórðu tiknir upp á tungu og bert í sambandi við eitt ella annað tiltak í vikuni.

Sum heild vistu fjølmiðlarnir hesum gomlu hermonnum lítlan ella nærum ongan ans, t.d. kundi sjónvarpið ikki so frægt sum hava ta samrøðuna, teir høvdu við leiðaran hjá Lovat Scouts, inni í einum av teirra upptøkum, men líka tað av eftir nokrum fáum minuttum úti á gøtuni í allari ferðsluni og á Svanga-skarði sóu siggjararnir heldur ikki nógv til veteranarnar. Blóðini vistu heldur stórri áhuga og royndu at taka góðar myndir av teimum. Samanumtikið má sigast, at fjølmiðlarnir (helst tí, teir kanska vistu, at eingin skrá var) mugu taka teirra ábyrgd av hesari almennari líkasælu móti hesum gomlu hermonnum. Hesari ábyrgd sleppa teir ikki undan.

Tann størsti trupulleikin við einum slikum tiltaki var hýsingin av øllum hesum fólki, men hetta var felags fyrri allar bólkar. Munur er bert tann, at tá ið Lovat Scouts ferðalagið uppá 40 fólk bóðu nevndina

um at hjálpa teimum at fáa innivist, fingi teir til svar, at ta hjálp kundi hon (nevndin) ikki veita; men at hon samstundis útvegaði privata innivist til 160 av hinum luttakarunum, varð einki grett um. At veteranarnir fingi eitt so isakalt og negativt svar uppá fyrispurning teirra, kom teimum sjálvandi ógvuliga dátt við. Nú vóru góð ráð dyr. Teir fingi sum vátan vøtt frammaná og vistu ikki sini livandi ráð. Tá ringdi leiðarin hjá Lovat Scouts, Dick Gordon, til mín og kærði sína neyð. (Hann kendi eg væl frá teimum báðum ferðunum í Føroyum í 1978 og 1980, tá ið vinafelagið (Føroyskt-Bretskt) stóð fyrri vitjanunum, ið vóru væleydnadar). Eg varð sum vera man ógvuliga illa við, at hesir stak fittu menn ikki kundu fáa ta hjálp, teir høvdu biðið um, men vórðu sleptir fullkomuliga upp á fjall. Eg tók tá ta avgerð at royna at hjálpa teimum, tí annars komu teir ikki og tað vildu teir so fegnir, hóast tað avvisandi svarið hevði fingið teir at ivast, um teir nú vóru vælkomnir higar. Eg vissaði teir um, at vinir teirra í Føroyum (og teir eru nógvir), vildu gera tað, teir vóru førir fyrri, at hjálpa teimum við innivist og øðrum. Stutt sagt fekk eg síssað leiðaran, ið var niðurindir-

kominn av vónloysi, og sagt honum, at eg skuldi beinan vegin fara í holt við at fáa teimum innivist hjá vinum og góðum fólki. Av tí, at eg kendi teir flestu av teimum gomlu vertunum frá 1978 og 1980, eydnaðist hetta stak væl. Hetta gjørdi, at túrin til Føroya gjørdist veruleiki. Hin vegin eydnaðist tað ikki, so kundu teir ikki koma.

Nú var innivistin bjargað og teir komu so við Smyrli tað leygar-kvøldið; og vertirnir tóku væl móti teimum. Frá umboðsmanni Føroya í Aberdeen høvdu teir fingið eina skrá, men hon var stórt sæð hin sama sum tann almenna fyrri ta bretska vikuna og har var sum kunngjørt eingin veteranur nevndur. Teir byrjaðu nú eina viku í Føroyum (teir flestu høvdu ikki verið her síðani 1940-42), ið ikki varð tað, teir høvdu droymt og vónað. Úti-hýsingin av skránni gjørdi, at teir (sum onkur í telefonini til mín segði) „válaðu fyrri vág og vind“ og ikki vistu, hvat teir skuldu taka sær fyrri. Vertirnir gjørdi sjálvandi alt fyrri, at teir skuldu føla seg heima her, og tað hava teir stóra tøkk uppiborna fyrri. Tað skerdist tó ikki burtur, at nakað vantaði og tað var sjálvandi ein almenn vðurkenning og hon var heilt einfalt ikki til staðar. Lagið á hesum gomlu hermonnum og avvarðandi teirra var teir fyrstu dagarnar sera ringt, og tað var væl skiljandi fyrri tær fólki, ið kendu umstøðurnar.

Tó, tá svartskygni og dæpurhugi valda og eru um at fáa yvirhond, er tað altið ljósið, ið er fyrri framman og spjaðir tær dæpur skyggi. Soleiðis varð tað eisini hjá hesum gomlu hermonnum. Ein maður, ið av sonnum hevði hjartað uppá rætta pláss og samkenslu við hesum monnum, bjóðaði sær av sínum egnu eintingum ein dagin, hann av tilvild var komin í prátt við nakrar av Lovat Scouts, at skaffa teimum ein busstúr norður um Havnina. Teir vórðu sum vera man sera glaðir fyrri hesa vælvild, ið her varð sýnd teimum og tóku takksamir av. Nøk-

